

els dirigents d'ETA, Mikel Albizu i Belén González Peñalva. Una reunió, també de tres hores que, com la d'Herri Batasuna, va finalitzar sense avenços. Els enviats d'Aznar van deixar ben clar que el govern espanyol no estava disposat a debatre sobre qüestions polítiques amb un grup armat. Els populars no van intentar restablir la comunicació ni amb ETA ni tampoc amb HB.

ETA va anunciar el final de la treva el 28 de novembre de 1999, el Pacte de Lizarra va saltar pels aires i es van frustrar així les expectatives de la societat basca. Diversos motius expliquen aquesta ruptura unilateral: les maniobres del gabinet Aznar contra el procés, amb la detenció dels interlocutors oficials d'ETA i el desplegament d'un discurs molt agressiu contra el nacionalisme basc; la dinàmica interna del Pacte de Lizarra, amb una Esquerra Abertzale disposada a portar fins les últimes conseqüències la seva estratègia sobiranista arrossegant un PNB que sentia vertigen a llançar-se al buit i que es resistia a renunciar a la seguretat que li proporcionava la gestió del poder autonòmic; el fet que la *kale borroka* es mantingués malgrat l'alto el foc, registrant-se gairebé un miler d'atacs durant aquest temps; i, per últim, la poca paciència d'ETA, gens satisfeta d'uns avenços que considerava del tot insuficients i que acusava el PNB i EA de buidar el procés de continguts sobiranistes. Producte d'aquesta suma de factors, el Pacte de Lizarra –l'aposta més agosarada del conjunt del nacionalisme basc en tot el segle XX–, se'n va anar en orris definitivament. L'escenari post-Lizarra va ser complicat de gestionar pels abertzales. Amb una ETA més activa que mai, el discurs de fermesa de José María Aznar va donar la majoria absoluta al PP. S'encetava a Euskal Herria el període més convuls des de la instauració del règim democràtic sorgit de la Transició.

185

“És molt dur viure amb l'estigma social per militar a l'Esquerra Abertzale”

Entrevista Marta Venceslao Pueyo

Marta Venceslao Pueyo. Vitòria, 1976. Responsable de Jarrai a la capital alabesa en la dècada dels 90 i també membre del sindicat juvenil Ikasle Abertzaleak. Va abandonar el moviment independentista basc l'any 2000,

decebuda per la fi de la treva de Lizarra i per l'experiència frustrada d'Euskal Herritarrok. Al 2001 va decidir instal·lar-se a Catalunya, on exerceix de professora d'Antropologia a la Universitat de Barcelona.

Quin record guarda dels anys 90?

Era molt jove, força dogmàtica. Em faltava formació i capacitat d'anàlisi crítica. Recordo també molta repressió. Cada cap de setmana hi havia enfrontaments amb la policia, manifestacions de protesta per casos de tortures o detencions d'amics o de gent molt pròxima. Es produïen molts incidents al carrer, molta violència. La policia entrava als bars i detenia gent mentre repartia cops a tort i a dret. Era una dinàmica infernal d'acció-repressió. Va ser una etapa de molt activisme, de contínua mobilització i de poca reflexió, segurament per les circumstàncies però també perquè no es volia.

186

Com va accedir al Moviment d'Alliberament Nacional Basc?

El meu recorregut va ser força clàssic. A casa meva tots són abertzales i d'esquerres i, per tant, de petita ja anava a manifestacions i a concentracions de l'Esquerra Abertzale i tenia molt clar que lluitaria per una Euskal Herria independent i socialista. Pel que fa a la militància, es pot dir que vaig començar a moure'm a l'institut i, després, a la universitat amb Jarrai. A partir de llavors, vaig vincular-me a algunes assemblees de KAS i d'aquí vaig passar a Herri Batasuna.

I per què ho va deixar?

Per desil·lusió política i perquè se'm va enfonsar un referent ideològic important. Apostava pel projecte polític de l'Esquerra Abertzale, me'l creia. De fet, vaig dedicar-li bona part de la meva joventut. Però vaig començar a apartar-me'n arran del desencís que em va provocar la ruptura de la treva de Lizarra, i en comprovar també que tots els esforços i energies abocats al projecte d'Euskal Herritarrok no havien servit per a res. I la responsabilitat no era sols de l'Esquerra Abertzale, també de tots els actors implicats: PNB, govern espanyol, etc. A partir d'aquest moment començo a allunyar-me'n perquè no veia un projecte sòlid, sobretot en el vessant social.

Per contra, el discurs sobre territori i sobirania era massa hegemònic. Tot el decàleg del qual feia bandera l'HB de principis dels 80 es va anar perdent al llarg dels anys. Al marge d'això, també hi havia les contradiccions de la lluita armada. Mal que ens pesi, ETA ha estat un motor de dinamització social molt important i ha obligat a tothom a posicionar-se.

L'afectaven les acusacions d'estar vinculada a ETA?

Que t'acusin de criminal quan la teva pràctica quotidiana no és aquesta... Una cosa és donar suport a un moviment polític concret, amb lluita armada inclosa, però d'aquí a tenir pràctiques delictives tipificades per llei... Recordo grans conflictes a la universitat quan, per exemple, proposaves una vaga sobre qüestions que ens afectaven com a estudiants i et titllaven d'assassina pel sol fet de ser de Jarrai. Durant el segrest de l'empresari Aldaya, amb tot l'enrenou que es va generar al voltant del llaç blau, els propietaris del forn on la meva família sempre comprava el pa van decidir que ja no ens el vendrien més i, fins i tot, ens van retirar la paraula. En aquest sentit, és molt dur viure amb l'estigma que la resta de la societat no afi et col·loca per militar a l'Esquerra Abertzale.

187

S'ha definit l'Esquerra Abertzale com una societat dins la societat.

Una de les seves característiques és l'endogàmia, sobretot en una petita part, però arribar a dir que és una societat dins la societat, no ho crec. Hi ha nuclis organitzatius d'amics i familiars a l'interior d'aquest àmbit. Amb tot, per la meva experiència, puc dir que si bé la gent de Jarrai compartíem moltes coses, nosaltres ens relacionàvem amb tothom. Ara bé, el context de repressió tan brutal obligava a unir-se i si l'Esquerra Abertzale ha subsistit fins ara, és precisament perquè existeixen aquests llaços de cohesió.

Per què va aparèixer la kale borroka?

En aquells moments es pensava que Jarrai havia de ser el motor dinamitzador de la joventut que impulsaria el procés revolucionari a Euskal Herria. Aquest era el discurs del moment. El conflicte s'havia de fer visible i socialitzar-se i, això, en la pràctica, volia dir que cada cap de setmana to-

cava provocar aldarulls, en la línia de l'estratègia d'acció-repressió. La *kale borroka* va ser per al Moviment d'Alliberament Nacional Basc un dispositiu, el motor que havia de dinamitzar a la joventut basca.

Com valora la seva militància en el MANB?

Va ser una experiència molt enriquidora, un procés molt interessant de formació política, però també molt dolorós i molt contradictori. Per aquesta raó vaig marxar d'Euskal Herria, per les contradiccions d'ETA i de l'Esquerra Abertzale, i a causa de l'empresonament de molts amics meus. ■

188

La il·legalització i la Proposta d'Anoeta

La confrontació entre el nacionalisme basc i l'espanyol generat pel Pacte de Lizarra no va trencar del tot les relacions entre independentistes i socialistes. El novembre de 1999, abans que ETA anunciés la fi de la treva, una delegació del PSE formada per Nicolás Redondo Terreres, Jesús Afiguren i Txiki Benegas es va reunir a la població biscaïna de Durango amb els representants d'Euskal Herriarrok Arnaldo Otegi, José María Olarra i Kepa Gordejuela. Al gener de 2000, fins i tot quan ETA ja havia causat a Madrid la primera víctima mortal del període post-Lizarra, el militar Pedro Antonio Blanco García-, les dues delegacions es van tornar a trobar. Converses que el mateix Redondo Terreros –aleshores secretari general del PSE– confirmava mesos després: “No hi hagut negociacions ni res de res, únicament un canvi d'impressions”. Els contactes van quedar interromputs del tot quan ETA va matar el dirigent socialista Fernando Buesa, el febrer del mateix any.

En un primer moment, l'aparició d'ETA a Madrid va deixar en suspens l'acord parlamentari entre PNB-EA i l'Esquerra Abertzale, però l'atemptat contra Buesa i el seu escorta a Vitòria va obligar el Lehendakari Ibarretxe a posar punt final a l'acord amb Euskal Herriarrok. El portaveu de la plataforma, Arnaldo Otegi, va recordar als seus ex socis que “EH no practica la lluita armada” i que les accions d'ETA només eren responsabilitat d'ETA. Sense el suport dels independentistes, el govern basc quedava en minoria al Parla-